Eduskunnan lakivaliokunnalle
LaV@eduskunta.fi

10.10.2016 1 (3)

Kuuleminen
Hallituksen esitys HE 115/2016 vp (sakkomenettelylaki ym.)

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) on saanut lakivaliokunnalta kutsun kuulemistilaisuuteen koskien hallituksen esitystä laiksi tuomioistuinten ulkopuolista rikosasioiden käsittelyä koskevan uudistuksen voimaanpanosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Asianajajaliitto on nimennyt minut edustajakseen asiassa. Kiitän mahdollisuudesta tulla asiantuntijana kuulluksi ja lausun esityksen johdosta kunnioittavasti seuraavaa.

Aluksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tuomioistuinten ulkopuolella tapahtuvaa rikosasioiden käsittelyä koskevan uudistuksen voimaanpanosta. Tarkoitus on saattaa voimaan rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyt korvaava sakon ja rikesakon määräämisestä vuonna 2010 annetussa laissa säädetty menettely. Lisäksi lailla pantaisiin voimaan eräät muut uudistukseen liittyvät lait, joiden mukaan niiden voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

Osaa uudistukseen liittyvistä laeista ei myöhempien lainsäädäntömuutosten vuoksi pantaisi voimaan, vaan ne kumottaisiin uudistukseen liittyvän lainsäädännön tarkistamiseksi annettavilla laeilla. Osasta kumottavista laeista annettaisiin uudet asiallisesti samansisältöiset ehdotukset.

Kyseistä esitystä koskeva lainsäädäntöpaketti koskee varsin useita eri lakeja. Se edustaa lainsäädäntöteknisesti tyyliä, jota en voi lähtökohtaisesti pitää kovin kannatettavana. Lainsäädännön tempoilevuus varsinkaan rikosoikeuden tai rikosprosessioikeuden alalla ei ole toivottavaa. Nyt käsillä olevassa esityksessä kumotaan tai muutetaan säännöksiä, jotka ovat hyvin tuoreita tai jotka eivät vielä edes ole tulleet voimaan.

Mainituista seikoista huolimatta totean, että minulla ei ole juurikaan huomautettavaa esityksestä. Voimaanpanolain yhteydessä ei – myöskään esityksessä esitetyistä syistä – tulisi mielellään kumota tai muuttaa merkittävällä tavalla olemassa olevia säännöksiä tai varsinkaan sellaisia säännöksiä, joita on tarkoitus saattaa voimaan, mutta kiinnitän kui-

Simonkatu 12 B 20 *Puhelin* (09) 6866 120 info@asianajajaliitto.fi
00100 Helsinki *Faksi* (09) 6866 1299 www.asianajajaliitto.fi
Simonsgatan 12 B 20 *Tel.* +358 9 6866 120 info@advokatforbundet.fi
00100 Helsingfors *Fax* +358 9 6866 1299 www.advokatforbundet.fi

tenkin huomiota sekä vastaajan että asianomistajan suostumuksen antamisvaatimukseen ns. sakkomenettelylaissa rikesakkomääräysmääräämisen edellytyksenä.

Suostumuksen merkitys

Asianajajaliitto suhtautuu toki lähtökohtaisesti myönteisesti siihen, että niin asianomistajan kuin vastaajankin oikeusturvasta pidetään mahdollisimman hyvin huolta. Vastaavalla tavalla suhtaudun siihen itsekin. Taloudelliset realiteetit ja niin syyttäjälaitoksen kuin tuomioistuinten resurssit luovat kuitenkin rikosprosessiketjuun priorisoimispaineita.

Esityksessä todetaan, että sisäministeriön arvioiden mukaan tuomioistuimen ulkopuolisen menettelyn asemesta tavallisessa rikosasioiden käsittelyjärjestyksessä käsiteltäisiin 12 000 asiaa enemmän kuin nykyisin, kun epäilty ei antaisi suostumusta. Tapaukset, joissa suostumus jää antamatta, lienevät joko sellaisia, joissa teko aidosti kiistetään ja juttu tulisi muutenkin täystutkintaan, mutta varmasti runsaasti sellaisia, joissa henkilö syystä tai toisesta ei – ilman varsinaista syytä – sitä vain halua antaa.

Valitettavasti tapaukset, joissa suostumusta rikesakkomääräykselle ei annettaisi, johtavat siihen, että käräjäoikeuksien täystutkintaan tulee jatkossa automaattisesti paljon pieniä päihdeongelmaisten, asunnottomien ym. hankalasti tiedoksiantoa varten tavoitettavien vastaajien ratkaisun uhalla -syyteasioita, jotka ruuhkauttavat syyttäjänvirastoa ja käräjäoikeuksia entisestään ja voivat valitettavasti jäädä ”pyörimään” pitkään vireillä olevina. Kun rikesakkomääräyksestä joka tapauksessa voi valittaa, on vaikea nähdä, miksi tällaisen jutun täystutkinnasta tulisi tehdä pääsääntö, jos suostumusta – joko vastaajan tai asianomistajan taholta – ei ole annettu.

Esityksen valmisteluvaiheessa sisäministeriö katsoi, että asianomistajan suostumuksen tarpeellisuus sakkomenettelyn edellytyksenä tulee arvioida uudelleen. Esityksessä on kuitenkin todettu, että koska hallituksen esitys koskee tuomioistuinten ulkopuolista rikosasioiden käsittelyä koskevan uudistuksen voimaanpanoa, tässä yhteydessä ei arvioida uudelleen aiemmin omaksuttuja lainsäädäntöratkaisuja. Voin tämän logiikan sinänsä ymmärtää, mutta haluan tuoda esiin kantanani, että tuomioistuinten automaattiseen täystutkintaan tuotavien juttujen tulisi olla aidosti riitaisia. Mahdollisuus rikesakoista valittamiseen täyttäisi nähdäkseni jo itsessään tämän vaatimuksen – kuin myös oikeusturvatakeet – riittävällä tavalla.

Tässä yhteydessä – voimaanpanolakivaiheessa – on toki valitettavan myöhäistä puuttua jo aiemmin hyväksyttyihin lainsäädäntöratkaisuihin. Uskon kuitenkin, että sen paremmin syyttäjät kuin tuomaritkaan eivät olisi kovin pahoillaan, jos sakkomenettelylain 4 ja 5 §:ää voitaisiin vielä tarkastella uudelleen. Asianajajia etenkin rikesakkoasiat koskevat sinänsä vain poikkeuksellisesti.

Muut huomiot

Muilta osin esityksessä on kyse pääosin teknisluonteisista muutoksista, eikä minulla ole niistä sen enempää lausuttavaa.

Helsingissä, 10. lokakuuta 2016

Jussi Sarvikivi
asianajaja
Helsinki